

Državni izpitni center

M 1 4 2 5 4 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 28. avgust 2014

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**1. naloga**

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	<p>Poimenovani vrsti mišljenja: konvergentno in divergentno mišljenje Konvergentno mišljenje – primeri nalog: <i>Koliko je 23 + 2?; Obnovi pravljico o Rdeči kapici.; Pri kakšnih opravilih najpogosteje uporabljamo sponko za lase?</i> Divergentno mišljenje – primeri nalog: <i>Zapiši deset računov, katerih rezultat je 46.; Kako bi se pravljica o Rdeči kapici lahko končala?; Napiši čim več mogočih načinov uporabe sponke za lase.</i></p>	
2. raven	poimenovani obe vrsti mišljenja in pravilno izpisane/razvrščene 4 naloge (2 za konvergentno in 2 divergentno mišljenje)	4
	poimenovani obe vrsti mišljenja in pravilno izpisane/razvrščene 3 naloge (1 za konvergentno in 2 za divergentno mišljenje <i>ali</i> obratno)	3
1. raven	poimenovana 1 vrsta mišljenja in pravilno izpisana/razvrščena 1 naloga (za konvergentno ali za divergentno mišljenje) ali poimenovani 2 vrsti mišljenja	2
	poimenovana 1 vrsta mišljenja OPOMBA: Upoštevamo vse pravilno opredeljene vrste mišljenja, ne glede na kriterije.	1
1.2	<p>Poimenovanje drugih vrst mišljenja in naloge za slovenščino, npr.: Realistično – Naštej slovenske pesnike. Domišljjsko – Zaključi zgodbo XY po svoje. Konkretno – Kako je sestavljen sonet? Abstraktno – Naštej temeljne značilnosti drame. OPOMBA: Upoštevamo lahko tudi odgovore za deduktivno in induktivno mišljenje.</p>	
4. raven	poimenovani 2 drugi vrsti mišljenja in 2 nalogi (pri slovenščini)	4
	poimenovani 2 drugi vrsti mišljenja in 1 naloga (pri slovenščini)	3
3. raven	poimenovani 2 drugi vrsti mišljenja ali poimenovana 1 vrsta mišljenja in 1 naloga	2
	poimenovana 1 vrsta mišljenja OPOMBA: Če kandidat ne naredi nalog za slovenščino, je ocenjen na 3. ravni.	1

1.3	<p>Presoja in utemeljitev dejavnikov, ki vplivajo na učinkovitost mišljenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sposobnosti npr.: mišljenje inteligentnih posameznikov je hitrejše in učinkovitejše ... – čustva npr.: zaradi močnih čustev lahko postane mišljenje pristransko, subjektivno obarvano; močna čustva (npr. strah) lahko mišljenje zavrejo oz. blokirajo; čustva spodbujajo, vzdržujejo in usmerjajo naše mišljenje ... – motivacija npr.: zaradi močnih interesov lahko spregledamo šibkosti lastnega mišljenja oz. napake; za učinkovito mišljenje/reševanje miselnih problemov je pomembna notranja motivacija ... – znanje in izkušnje npr.: večji obseg in organizacija znanja omogočata učinkovitejše mišljenje; predhodno znanje in izkušnje lahko povzročajo fiksacije mišljenja, torej zmanjšujejo učinkovitost mišljenja; prevelika, pa tudi premajhna količina znanja in izkušenj zavirata ustvarjalno mišljenje ... – količina in vrsta informacij npr.: mišljenje je manj učinkovito, če temelji na majhnem številu »pristranskih« informacij ali na nekritičnem sprejemanju avtoritet ... – uravnavanje mišljenja npr.: pozornost, namenjena procesu mišljenja, in zavedanje mogočih napak med mišljenjem izboljšujeta učinkovitost mišljenja ... – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca 	
6. raven	ustrezna presoja 3 dejavnikov z 2 utemeljitvama	4
	ustrezna presoja 2 dejavnikov z 1 utemeljitvijo	3
5. raven	ustrezna presoja 1 dejavnika z utemeljitvijo	2
	ustrezna presoja 2 dejavnikov (brez utemeljitev)	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p>Poimenovanje obrambnih mehanizmov: identifikacija, projekcija</p> <p>Opis: <i>identifikacija:</i> prilaščanje dobrih lastnosti drugih ljudi, da bi si izboljšali samopodobo; poistovetenje ali identificiranje z drugimi ljudmi (zaradi izboljšanja samopodobe); <i>projekcija:</i> pripisovanje lastnih napak in slabosti drugim ljudem, da bi se jih sami znebili.</p>	
2. raven	2 poimenovanji in opis obeh obrambnih mehanizmov	4
	2 poimenovanji in opis 1 obrambnega mehanizma	3
1. raven	2 poimenovanji ali 1 poimenovanje in opis obrambnega mehanizma	2
	1 poimenovanje ali 1 opis obrambnega mehanizma	1
2.2	<p>Poimenovanje obrambnih mehanizmov in ponazoritev njihove uporabe v različnih okoliščinah, npr.:</p> <p>Zanikanje: Zdravnik seznanja pacienta z nevarnostjo njegove bolezni. Bolnik noče verjeti, trdi, da z njim ni nič zares narobe, in ne upošteva medicinskih navodil.</p> <p>Potlačitev: Mladostnik odkrije, da ga privlači isti spol. Zaradi predsodkov do homoseksualnosti je to odkritje zanj tako nesprejemljivo, da svojo istospolno usmerjenost potlači.</p> <p>Kompenzacija: Ženska, nezadovoljna s svojim družinskim življenjem, začne usmerjati vso svojo energijo v poklicno kariero.</p> <p>Racionalizacija: Moški razlaga prijatelju: »Zame je dober običajen avto, kaj bi na naših slabih cestah z nekim dobrim avtomobilom.«</p> <p>OPOMBA: Upošteva se tudi poimenovanje in ponazoritev drugih obrambnih mehanizmov.</p>	
4. raven	poimenovanje 2 obrambnih mehanizmov s ponazoritvama	4
	poimenovanje 2 obrambnih mehanizmov, 1 ponazorjen	3
3. raven	poimenovanje 1 obrambnega mehanizma s ponazoritvijo	2
	poimenovanje 2 obrambnih mehanizmov	1

2.3	<p>Presoja pozitivnih posledic z utemeljitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ohranitev pozitivne samopodobe/samospoštovanja: ker ohranimo samospoštovanje, se po začetnem šoku (v različnih stresnih okoliščinah) lažje spoprimemo s stresorjem ali rešimo konflikt, – ohranitev spoštovanja okolice oz. ugleda: ker ohranimo ugled, nas drugi lažje sprejmejo in imamo boljše medosebne odnose, – začasno zmanjšanje čustvene napetosti: zmanjšanje napetosti nas varuje pred čustvenimi izbruhi in nekonstruktivnimi načini spoprijemanja z duševnimi obremenitvami, – varovanje pred negativnimi čustvi do sebe: onemogočajo, da bi v zavest prodrle tiste psihične vsebine, ki jih še nismo sposobni sprejeti, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Presoja negativnih posledic z utemeljitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opustitev reševanja problema: z uporabo obrambnih mehanizmov okoliščine pogosto dojemamo drugače, zato opustimo reševanje problema; pri kompenzaciji npr. zaradi potrditve na nadomestnem področju opustimo delovanje na neuspešnem področju, – težave v medosebnih odnosih: ker imamo nezavedne nerazrešene konflikte, ti vplivajo na naše vedenje, a se tega ne zavedamo in ne moremo nadzorovati, kar povzroča težave v medosebnih odnosih, – odvrčanje od stvarnosti (in/ali dejavnosti): ker nas obrambni mehanizmi odvrčajo od stvarnosti (dejavnosti), se posvečamo drugim stvarem in izogibamo reševanju izvirnega problema, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 2 pozitivnih in 2 negativnih posledic z utemeljitvami	4
	presoja 2 pozitivnih in 1 negativne posledice z utemeljitvami ali obratno	3
5. raven	presoja 1 pozitivne in 1 negativne posledice z utemeljitvama ali presoja 3 posledic (vključene pozitivne in negativne posledice)	2
	presoja in pojasnitev 1 posledice ali presoja 2 posledic	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p>Prepoznan občutek: tip (dotik, pritisk)</p> <p>Opredelitev absolutnega čutnega praga: Najmanjša intenzivnost dražljaja, ki jo občutimo.</p> <p>Poimenovanje in opredelitev drugega čutnega praga: Diferencialni čutni prag: najmanjša razlika v intenzivnosti dveh dražljajev, ki jo občutimo.</p> <p>OPOMBA: Kandidat lahko namesto diferencialnega čutnega praga poimenuje in opredeli tudi terminalni čutni prag. Terminalni čutni prag: intenzivnost dražljaja, pri kateri občutek ne narašča več (čeprav se intenzivnost dražljaja stopnjuje).</p>	
2. raven	naveden občutek, opredeljen absolutni prag ter poimenovan in opredeljen drugi prag	4
	naveden občutek, opredeljen absolutni prag in poimenovan drugi prag ali naveden občutek, poimenovan in opredeljen drugi prag	3
1. raven	naveden občutek in opredeljen absolutni prag ali naveden občutek in poimenovan drugi prag ali poimenovan in opredeljen drugi prag	2
	naveden občutek ali opredeljen absolutni prag ali poimenovan drugi prag	1
3.2	<p>Ponazoritev čutnih pragov s primeri, npr.:</p> <p><u>Absolutni čutni prag</u> (npr. za okus): Branka je dala v kozarec vode ščepec sladkorja, in ko je vodo poskusila, je imela zanjo popolnoma enak okus kakor prej. Dodajala je sladkor po ščepcih in poskušala, kdaj bo občutila, da je voda sladka. Ko je dodala štiri ščepce sladkorja, je pri poskušanju prvič okusila, da ima voda za spoznanje sladek okus. Intenzivnost sladkega okusa (količina sladkorja v kozarcu vode) je dosegla Brankin absolutni prag za okus sladkega.</p> <p><u>Diferencialni čutni prag</u> (npr. za sluh): Boris ima vklopljen radio, vendar se mu zdi zvok prešibek. Bratu Janu reče, naj zviša glasnost. Jan zavrti gumb za eno stopnjo, vendar Boris ne občuti nobene razlike v glasnosti. Ko Jan zavrti gumb še za eno stopnjo, je Boris zadovoljen, ker je razlika v jakosti (glasnosti) zvoka dosegla njegov diferencialni slušni prag.</p>	
4. raven	<p>oba praga ponazorjena s primeroma</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritev. Upošteva se tudi ustrezen primer za terminalni čutni prag. Če kandidat ponazarja praga z drugih čutnih področij (ne za okus in sluh), je ocenjen na 3. ravni.</p>	3–4
3. raven	1 prag ponazorjen s primerom	2
	<p>1 prag pomanjkljivo ponazorjen s primerom</p> <p>OPOMBA: Čutni prag je pomanjkljivo ponazorjen s primerom, če kandidat samo navede okoliščine, v katerih se kažejo značilnosti čutnega praga, npr. za diferencialni čutni prag – povečevanje glasnosti radijskega zvoka.</p>	1

3.3	<p>Presoje spreminjanja čutnih pragov pri isti osebi s pojasnitvami, npr.:</p> <p>značilnosti dražljajev: občutljivost očesa je odvisna od moči svetlobe, zato se glede na dan in noč spreminja; absolutni slušni prag se spreminja s frekvenco zvoka: uho je najobčutljivejše za frekvence človeškega govora; diferencialni prag občutka je odvisen od intenzivnosti osnovnega dražljaja (čim intenzivnejši je osnovni dražljaj, tem večja mora biti razlika med njim in drugim dražljajem, da bi jo občutili) ...;</p> <p>predel, na katerega delujemo z dražljajem: za občutke tipa je npr. pomemben predel draženja: tako so npr. za tip najobčutljivejše blazinice prstov na roki in ustnice, za mraz vrh nosu, sredina hrbta pa je precej neobčutljiva ...;</p> <p>telesno in zdravstveno stanje posameznika: npr. če smo prehlajeni, se absolutna praga za vonj in okus zvišata; če imamo npr. vnetje sluhovoda ali srednjega ušesa, slabše slišimo; pri nosečnicah je absolutni prag za vonj in okus nižji: občutljivejše postanejo za vonje in okuse nekaterih jedi ...;</p> <p>starost posameznika: s starostjo se absolutni prag za zvok zviša: starejši ljudje slabše slišijo predvsem zvoke visokih frekvenc; pri starejših se pojavi slabovidnost ...;</p> <p>izkušnje: pri poklicnih okuševalcih vina (ali ugaševalcih glasbil) se niža diferencialni čutni prag tudi zaradi številnih izkušenj, ki ostrijo njihovo občutljivost za okus (ali zvok);</p> <p>motiviranost osebe: če je oseba npr. pozorna na neko melodijo, bo prej občutila spremembe v jakosti zvočnih dražljajev, kakor če ni pozorna ...;</p> <p>drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.</p> <p>OPOMBA: Presoje so ustrezne tudi, če se nanašajo le na eno čutno področje (npr. na vonj) in če se nanašajo le na enega od čutnih pragov (npr. na absolutni prag – prehlad ...).</p>	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	2 presoji s pojasnitvama	3
5. raven	2 presoji, 1 pojasnjena ali 3 presoje	2
	2 presoji	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	<p>Družina je skupina ljudi, ki so sorodstveno povezani, običajno jo sestavljata starša in eden ali več otrok.</p> <p>Socialna skupina: klapa, šolski razred, članstvo v športnem klubu ...</p> <p>Značilnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Skupni cilj: npr. razred – imeti se dobro, športna skupina – dobra igra in morda zmaga. – Interakcija med člani: člani medsebojno komunicirajo. – Pravila delovanja (norme): oblikovana so pravila, kako se morajo vesti. – Omejeno število članov: skupino sestavlja 30–40 članov. – Vloge: člani imajo svoje vloge. – Položaj: vsak član ima določen položaj v skupini, ki mu prinaša večjo ali manjšo socialno moč ... – Stalnost članov: člani se le redko menjajo, kar je pogoj, da skupina postane kohezivna. – ... 	
2. raven	opredelitev družine ter navedba in opis 3 značilnosti skupine	4
	opredelitev družine, navedba in opis 2 značilnosti skupine	3
1. raven	opredelitev družine, navedba in opis ene značilnosti skupine ali navedba in opis 2 značilnosti skupine	2
	opredelitev družine ali navedba skupine in opis 1 značilnosti	1
4.2	<p>Mati: varnost ali ljubezen, sprejetost, bližina</p> <p>Oče: samostojnost</p> <p>Psihološke funkcije družine in ponazoritve s primeri:</p> <ul style="list-style-type: none"> – varnost: Npr.: Marjanca se v družini počuti varno, starša je ne ogrožata npr. s fizičnim ali psihičnim nasiljem; Jože se počuti varno, saj ve, da ga bosta starša zaščitila, če bi ga ogrožal starejši fant ... – ljubezen: Npr.: Jože se v družini počuti sprejeto in ve, da ga starši ne bodo nehali imeti radi, če bo storil kaj narobe; Marjanca ve, da jo imata starša rada, tudi če se med sabo kdaj sprejo ... – razvoj in uveljavljanje: Npr.: Marjanco so starši vedno spodbujali k preizkušanju novega; ko so opazili njen talent za petje, so jo spodbudili, da se je začela učiti solopetje; ko sta starša opazila, da Jože zelo zagnano trenira košarko, sta mu predlagala, da se vpiše v košarkarsko šolo ... se povezala s trenerjem ... – samostojnost: Npr.: Starša sta Jožetu dajala mesečno žepnino, s katero je lahko sam razpolagal in gospodaril; z Marjanco, ki je šla prvič na rojstnodnevno zabavo, sta se starša pogovorila o tem, kako dolgo lahko ostane, kako naj se obnaša ... 	
4. raven	<p>določitev psiholoških funkcij mati in oče (2), poimenovanje in ponazoritev še 1 funkcije družine</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 3 točke je odvisna od kakovosti ponazoritve.</p>	3-4

3. raven	določitev psih. funkcije mati in oče ter poimenovanje <i>ali</i> ponazoritev še 1 funkcije ali določitev psih. funkcije mati <i>ali</i> oče in poimenovanje s ponazoritvijo še 1 funkcije	2
	določitev psih. funkcije mati in oče ali poimenovanje in ponazoritev še 1 psih. funkcije ali določitev psih. funkcije mati <i>ali</i> oče in poimenovanje <i>ali</i> ponazoritev	1
4.3	<p>Presoja in pojasnitev pozitivnega vpliva skupine na mladostnika:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Socializacija (mladostnik prevzame norme za pravilno vedenje v družbi – točno prihajanje na dejavnosti, upoštevanje tuje lastnine ...) – Občutek varnosti (v skupini se počuti varnega, ob ogroženosti ga drugi člani zavarujejo in branijo) – Sprejetost (v skupini se čuti sprejetega, saj ga člani skupine upoštevajo takšnega, kakršen je) – Uveljavljanje (v skupini se mladostnik lahko dokaže na nekem področju in s tem pridobi neko veljavo) – Altruistično vedenje (mladostnik prevzame od drugih oblike dajanja pomoči drugim) – Višje vrednote (prevzame apolonske vrednote: moralne – bojuje se za enakopravnost, za svobodo ..., spoznavne vrednote – želi čim več vedeti in razumeti, prizadeva si za samoaktualizacijo ...) <p>Presoja in pojasnitev negativnega vpliva skupine na mladostnika:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Agresivno vedenje (mladostnik od drugih prevzame agresivne, nasilne oblike vedenja, ki niso zaželene – vpitje, pretepanje, kraja ...) – Asocialno vedenje (mladostnik prevzame vedenje, ki sicer ne ogroža drugih, vseeno pa ni dobro zanj – popivanje, kajenje, brezdelje, igranje videoigric ...) – Neustrezne vrednote (npr. usmerjenost samo na hedonske vrednote – uživanje za vsako ceno, brez dela ali samo potenčne pridobitvene vrednote, ne da bi pri tem upošteval druge) – Čustveno nezrelo vedenje (v skupini se zabavajo, medtem ko drugi trpijo ob pomanjkanju ali žalovanju) 	
6. raven	presoja in pojasnitev 2 pozitivnih in 2 negativnih vplivov	4
	3 presoje (2 negativna vpliva in 1 pozitivni vpliv <i>ali</i> obratno), vse 3 pojasnjene	3
5. raven	3 presoje (2 negativni in 1 pozitivna <i>ali</i> obratno), 1 pojasnjena ali 2 presoji (pozitivni in negativni vpliv), obe pojasnjeni	2
	2 presoji ali 1 presoja vpliva s pojasnitvijo	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	B
2	C
3	A
4	D

Naloga	Odgovor
5	A
6	C
7	D
8	B

Naloga	Odgovor
9	D
10	A
11	B
12	C

Naloga	Odgovor
13	A
14	C

Za vsak pravičen odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji**1. naloga**

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Značilnosti humanističnih teorij osebnosti: Prepričanje, da ima človek svobodno voljo – človek ni popolnoma določen z dednostjo in okoljem. Fenomenološki pristop – ne analizirajo osebe le z vidika zunanjega opazovalca, ampak so usmerjeni v doživljanje. Holistični (celostni) pristop – ne zanimajo jih posamezni duševni procesi, ampak usmerjenost v raziskovanje človeka kot celote. Ukvarjajo se z značilnostmi, ki jih imajo ljudje in ne živali, na primer svobodo, izbiro, pomenom. Preučevanje težnje k rasti (samoaktualizacija). Prepričanje, da je znanstveni pristop k proučevanju osebnosti neprimeren.</p> <p>Oprelitev samoaktualizacije: potreba po uresničitvi potencialov oz. talentov, človek naj bi postal to, kar lahko postane.</p> <p>OPOMBA: Ustrezni so tudi drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</p>	
2. raven	opisane 3 značilnosti in opredeljena samoaktualizacija	4
	opisani 2 značilnosti in opredeljena samoaktualizacija	3
1. raven	opisane 3 ali opisani 2 značilnosti in opredeljena samoaktualizacija	2
	opisani 2 ali opisana 1 značilnost in opredeljena samoaktualizacija	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Značilnosti samoaktualiziranih ljudi:</p> <p>Točno zaznavanje stvarnosti – pri slabi oceni trezno presodi, koliko je zanjo odgovoren sam. Sprejemanje sebe in drugih, kakršni so – ne norčuje se iz dijakov, ki so drugačni od njega. Spontanost v besedah in dejanjih – se ne ozira na mnenje drugih o svojem vedenju v razredu. Usmerjenost k reševanju težav drugih – prisluhne sošolcu, ki ga je zapustilo dekle. Nenavaden smisel za humor – v razredu se šali tako, da ga nobeden ne razume. Objektivni pogled na življenje – pri slabi oceni trezno presodi, koliko je zanjo odgovoren sam. Visoka stopnja ustvarjalnosti – zapiske si ureja na različne načine. Nekonformizem – sledi šolskim pravilom, kadar je to ustrezno, je pa sposoben tudi kršiti pravila, kadar so preveč toga. Skrb za človeštvo – na šoli organizira zbiranje sredstev za revne otroke. Tesnost intimnih odnosov in prijateljstvo le z manjšim številom ljudi – veliko se druži le z dvema sošolcema. Potreba po zasebnosti – v odmoru se včasih ne pridruži sošolcem. Demokratična stališča – zavzema se za to, da lahko dijaki sami izberejo cilj maturantskega izleta. Strogi moralno-etični standardi – ne dopušča ustrahovanja dijakov prvih letnikov. Vrhunska doživetja – iskreno uživa v trenutkih, ko dojame snov, ki jo predeluje.</p>	

	OPOMBA: Ustrezni so tudi drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Mogoči so vsi odgovori, povezani s hierarhijo potreb in značilnostmi samoaktualiziranih posameznikov. Če kandidat ne navede primerov iz dijakovega vedenja, je ocenjen na 3. ravni.	
4. raven	navedene 3 značilnosti s primeri	5
	navedene 3 značilnosti z 2 primeroma	4
3. raven	navedeni 2 značilnosti z 2 primeroma ali 3 značilnosti z 1 primerom	3
	navedeni 2 značilnosti z 1 primerom	2
	navedene 3 značilnosti	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Razlike med humanističnimi in vedenjskimi teorijami osebnosti: Skinnerjeva teorija obravnava osebnost kot repertoar vedenja, Maslow kot celoto, saj se Skinner osredotoča na izkušnje v posameznih situacijah kot dejavnik razvoja osebnosti, Maslow pa se ukvarja z osebnostjo celostno.</p> <p>Teorija Maslowa sloni na študijah primerov, intervjujih in introspekciji, Skinnerjeva teorija sloni na eksperimentu in ekstraspekciji, saj je zavračal neobjektivne pristope, Maslow pa je sledil fenomenološkimi.</p> <p>Skinnerjeva teorija predvideva, da ljudje nimamo svobodne volje, teorija Maslowa jo priznava, saj Skinner meni, da je osebnost le repertoar vedenj, ki so posledica naših izkušenj v različnih situacijah, Maslow pa predvideva, da obstaja v vsakem posamezniku vrojena težnja po samoaktualizaciji.</p> <p>Skinnerjeva teorija je usmerjena v objektivno opazovanje, pri Maslowu pa na subjektivno doživljanje, saj Skinnerja izrazito zanima vedenje, Maslow pa pripada humanističnim teorijam, ki menijo, da je znanstveno pojmovanje osebnosti neprimerno.</p> <p>Skinnerjeva teorija se ukvarja tudi z vedenjem živali in Skinner opravi na njih veliko opazovanj, Maslowa pa zanima le za človeka značilno vedenje.</p> <p>Opomba: Ustrezni so tudi drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</p>	
6. raven	3 razlike, 2 pojasnjeni	5
	3 razlike, 1 pojasnjena ali 2 razliki, 2 pojasnjeni	4
5. raven	2 razliki, 1 pojasnjena	3
	1 razlika, 1 pojasnjena ali 2 razliki	2
	1 razlika	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2014, str. 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Primeri stresorjev:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obremenjenost, – kratki roki, – preverjanje in ocenjevanje znanja, – zahteven učni program ... <p>Ob eustresu bi bil stres ravno pravšnji in stresorji bi nas spodbujali, da bi dobro delali, se krepili ... Eustres doživljamo, ko ocenimo, da so naše sposobnosti višje od zahtev.</p>	
2. raven	navedeni 3 stresorji in opis odziva v eustresu	4
	navedena 2 stresorja in opis odziva v eustresu	3
1. raven	navedeni 3 stresorji ali naveden 1 stresor in opis odziva v eustresu	2
	navedena 2 stresorja ali opis odziva v eustresu	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Primer odgovora:</p> <p>V fazi alarma bi ob šoku postal zaskrbljen in vznemirjen, za kratek čas bi se dijak težje pripravil k učenju, poslušal snov. Ko bi nastopil protišok, bi začelo delovati simpatično živčevje, zaradi česar bi bil spet bolje pripravljen na delo in motivacija bi se zvišala.</p> <p>V fazi odpora bi dijak povečal svojo zavzetost pri učenju, pozorneje bi poslušal pri pouku, lahko tudi spremenil svoj način učenja in tako poskušal dobiti boljše ocene. Slabe ocene bi sprejemal kot izziv. Če bi se zvišale, bi stres premagal, če pa bi predolgo ostal v tej fazi, bi sledila izčrpanost.</p> <p>V fazi izčrpanosti se poruši ravnotežje v delovanju simpatičnega in parasimpatičnega živčevja, pojavile bi se bolezni, dijak bi lahko postal osoren do sošolcev in učiteljev, slabše bi spal in težje sledil podajanju učne snovi.</p> <p>OPOMBA: Če kandidat opiše sindrom na splošnih primerih, na primerih pri učenju doma in pouku v šoli, je ocenjen na 3. ravni.</p>	
4. raven	poimenovane in ponazorjene vse 3 faze stresa	5
	poimenovane 3 faze, ponazorjeni 2	4
3. raven	poimenovani in ustrezno ponazorjeni 2 fazi ali poimenovane 3 in 1 ponazorjena faza	3
	poimenovani 2 fazi in ponazorjena 1 ali poimenovane vse 3 faze	2
	poimenovani 2 fazi ali poimenovana in ponazorjena 1 faza	1

	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje konstruktivnih odzivov s pojasnitvami:</p> <ul style="list-style-type: none"> – družino bi poprosil za pomoč pri učenju, saj bi tako spremenil način učenja; – z družino bi skupaj telovadil, saj bi tako poskrbel za sprostitev; – poiskal bi nasvete pri družini, saj bi tako lahko spremenil način učenja; – z družino bi se pogovoril o svojih strahovih, saj bi tako sprostil napetost; – drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Presoje nekonstruktivnih odzivov s pojasnitvami:</p> <ul style="list-style-type: none"> – v družini bi se vedel neprijazno do njenih članov, saj bi tako neustrezno sproščal napetost; – v družini bi se obnašal otročje, saj bi tako poskušal pritegniti pozornost; – očeta ali mater bi pregovoril, naj mu napiše opravičilo, da mu ne bi bilo treba popravljati ocene, saj bi se tako izognil reševanju problema; – drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Če pojasnitve niso vezane na družino, je kandidat ocenjen na 5. ravni.</p>	
6. raven	<p>presoja in pojasnitev 2 konstruktivnih in 2 nekonstruktivnih odzivov</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitev.</p>	4–5
5. raven	presoja in pojasnitev 3 odzivov, vključeni konstruktivni in nekonstruktivni odzivi	3
	presoja in pojasnitev 2 odzivov ali 3 presoje	2
	presoja in pojasnitev 1 odziva ali 2 presoji	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2014, str. 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Klasično pogojevanje je učenje, pri katerem se naučimo neobičajnih in nehotenih (avtomatiziranih) odzivov na nevtralne dražljaje, zato ker sta se brezpogojni in nevtralni dražljaj povezala.</p> <p>Besedno učenje je učenje besed ali drugih simbolov: številskih, kemijskih, geografskih.</p> <p>Drugi dve obliki učenja: instrumentalno (operantno) pogojevanje in modelno učenje.</p>	
2. raven	opis klasičnega pogojevanja in besednega učenja ter poimenovanje drugih dveh oblik	4
	opis klasičnega pogojevanja in besednega učenja ter poimenovanje še ene oblike ali opis ene oblike učenja (ali klasično pogojevanje ali besedno učenje) in poimenovanje drugih dveh oblik	3
1. raven	opis klasičnega pogojevanja in besednega učenja ali opis ene oblike in poimenovanje druge oblike	2
	1 opis (ali klasičnega pogojevanja ali besednega učenja) ali poimenovanje obeh oblik (instrumentalno pogojevanje in modelno učenje)	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Primer učenja zelenega vedenja pri otroku z uporabo nagrade, npr.: Starši želijo prvošolca Jaka naučiti, da bi vsak dan po kosilu uredil domačo nalogo. Če jo opravi, sme za nagrado igrati priljubljeno računalniško igrico.</p> <p>Razlaga: Ker je zeleno vedenje (npr. redno opravljanje domače naloge) nagrajeno, se utrjuje. Jaka bo po kosilu vedno pogosteje napisal domačo nalogo.</p> <p>Primer učenja zelenega vedenja pri otroku z uporabo kazni, npr.: Mama želi Tjašo naučiti, da bi si pred jedjo vedno umila roke. Če na to pozabi, ne dobi nove sličice živali, ki jih zbira za album.</p> <p>Razlaga: Ker je nezaželeno vedenje (npr. ne umivanje rok) kaznovano (z odvzemom dobrega), se zmanjšuje verjetnost njegovega ponavljanja (otrok ga opušta). Zaradi odvezama sličic bo verjetnost, da si bi Tjaša pozabila umiti roke, vedno manjša.</p>	
4. raven	ponazorjena 2 primera, oba ustrezno razložena	4–5
	OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti primerov in razlage. Če kandidat ponazori vpliv nagrade in kazni na enem primeru (primer samo obrne), se odgovor oceni na 3. ravni.	
3. raven	ponazorjena 2 primera, 1 ustrezno razložen ali ponazorjen 1 primer, 2 ustrezni razlagi	3
	ponazorjena oba primera, brez razlag ali obe razlagi brez ponazoritve s primeri	2
	ponazorjen primer za en način učenja brez razlage ali ena razlaga brez primera	1

	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja in pojasnitev uporabnosti različnih oblik učenja pri oblikovanju vedenja in usvajanju različnega znanja srednješolca:</p> <p>Uporabnost instrumentalnega pogojevanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – za oblikovanje navad (higienskih, učnih, organiziranosti), ko učitelj dijaka pohvali/nagradi za npr. izkazano znanje ali vedenje ali pa kaznuje zaradi nezaželenega vedenja ... – za razvijanje socialnih veščin: učitelji dijaka, ki ponudi sošolcem pomoč pri domači nalogi, je solidaren, pohvalijo, kar lahko vodi v ponavljanje tako zaželenega vedenja ... – za razvijanje učinkovite komunikacije: s pohvalo ali kaznijo se večja verjetnost zaželenih učinkovite komunikacije med dijaki ... – za razvijanje navad (učnih, delovnih): dijak bo uspešnejši v šoli in drugje ... – drugi odgovori po presoji ocenjevalca <p>Uporabnost modelnega učenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – učitelji so lahko s svojim vedenjem in delovanjem zgled/model dijakom za posnemanje (veščin, navad ...), dijaki tako oblikujejo socialne in komunikacijske veščine, navade ... – ob prikazovanju filmov, ko dijaki razpravljajo o filmskih likih, s čimer jih učitelj usmerja v kritično vrednotenje ... – pri športni vzgoji je učitelj model, ki dijakom kaže določeno vedenje, gibe ... dijaki si tako lažje predstavljajo, razložijo in poskušajo to posnemati ... <p>Uporabnost besednega učenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pri slovenskem jeziku in književnosti, ko se morajo dijaki naučiti niza med seboj povezanih besed, ne da bi kar koli spreminjali, npr.: se na pamet učijo pesem, da bi o njej razmišljali ... – pri tujem jeziku, ko se učijo nepravilnih glagolov, zato da bodo to v pogovoru pravilno uporabili ... – pri kemiji, ko se učijo periodni sistem, kar je tudi osnova za učenje in razumevanje kemije na višji ravni (smiselno učenje) ... – s smiselno razlago, povezovanjem z že znanimi vsebinami, primeri (npr. pri fiziki, kemiji, matematiki ...) dijakom približajo znanje, razumevanje in uporabo vsebin, tudi zahtevnejših, s čimer dosežejo pri dijakihi kakovostno znanje, radovednost za raziskovanje ... <p>OPOMBA: Pojasnitve so ustrezne, če se nanašajo na konkretno vsebinsko ali predmetno področje, obenem pa izražajo uporabno vrednost: npr. besedno učenje (nižje ravni) je uporabno pri učenju tujega jezika, ko se učijo na pamet pesmi ali oblik nepravilnih glagolov, kar je podlaga za nadaljnje učenje in aktivno usvajanje tujega jezika.</p>	
6. raven	<p>4 presoje in pojasnitve uporabnosti različnih oblik učenja (upoštevane 3 oblike učenja)</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitve v navedenih primerih.</p>	4–5
5. raven	<p>3 presoje in pojasnitve (zajete 3 oblike učenja) ali presoja uporabnosti 4 oblik učenja, 2 ustrezno pojasnjeni (zajete vse 3 oblike učenja)</p> <p>2 presoji in pojasnitvi uporabnosti oblik učenja (zajeti 2 obliki učenja) ali 3 presoje, 1 pojasnjena (zajete 3 oblike učenja)</p> <p>1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji uporabnosti</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2014, str. 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Vrste inteligentnosti po Thurstonu – poimenovanje in opis</p> <p>Faktor rezoniranja (presojanja) Kaže se v sposobnosti presojanja logičnih odnosov, v zmožnostih abstrahiranja, sklepanja (induktivnega, deduktivnega), iskanja pravil ipd.</p> <p>Spominski faktor Kaže se kot sposobnost zapornitve in ohranitve gradiva.</p> <p>Perceptivni (zaznavni) faktor (zaznavna hitrost) Kaže se kot sposobnost hitrega in točnega zaznavanja (predvsem zaznavanje vidnih podrobnosti, podobnosti, razlik).</p> <p>Prostorski (spacialni) faktor Sposobnost dobrega zaznavanja in razumevanja prostorskih odnosov ter sposobnost preoblikovanja teh odnosov.</p> <p>Številski (numerični) faktor Kaže se v sposobnosti hitrega in točnega računanja (uporaba osnovnih računskih operacij: seštevanje, odštevanje, deljenje, množenje).</p> <p>Besednost, besedna tekočnost (fluentnost) Ta faktor vpliva na količino in hitrost ravnanja z besednim gradivom.</p> <p>Besedno razumevanje Kaže se v sposobnosti razumevanja besednih in jezikovnih odnosov ter vsebin.</p>	
2. raven	pravilno poimenovanih in opisanih vsaj 5 faktorjev inteligentnosti	4
	pravilno poimenovani in opisani 4 faktorji inteligentnosti	3
1. raven	pravilno poimenovani in opisani 3 faktorji inteligentnosti ali pravilno poimenovani 4 faktorji in opisana 2 faktorja inteligentnosti	2
	pravilno poimenovana, in opisana 2 faktorja inteligentnosti ali pravilno poimenovani 3 faktorji in opisan 1 faktor inteligentnosti	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Navedba in utemeljitev uporabe inteligentnosti pri geometriji, npr.:</p> <p>Faktor rezoniranja (presojanja) V trikotniku ima dijak podana podatka za dva kota, sklepa na tretjega.</p> <p>Perceptivni (zaznavni) faktor (zaznavna hitrost) Ko mora na podlagi podatkov narisati lik v prostoru.</p> <p>Številski (numerični) faktor Dijak mora izračunati manjkajoče vrednosti.</p> <p>Navedba in utemeljitev uporabe inteligentnosti pri slovenščini, npr.:</p> <p>Besednost, besedna tekočnost (fluentnost) Ko mora dijak prosto pripovedovati svojo zgodbo ali govorno vajo.</p> <p>Besedno razumevanje Uporablja, ko poskuša razumeti prisposodbe, pregovore.</p> <p>Spominski Uporablja, ko si poskuša zapomniti dela avtorjev ...</p>	
4. raven	2 faktorja pri geometriji in dva pri slovenščini s pojasnitvami	4–5
	OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitev.	

3. raven	1 faktor pri geometriji in 2 pri slovenščini, vsi 3 pojasnjeni ali 2 faktorja pri geometriji in 1 pri slovenščini, vsi 3 pojasnjeni	3
	po 1 faktor za vsak predmet in 2 pojasnjena	2
	2 faktorja ne glede na predmet in 1 pojasnjen	1
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Smiselnost in upravičenost merjenja inteligentnosti: – Štipendiranje nadarjenih – da lahko izberemo res tiste najboljše (10 %). – Pri izbiranju ljudi za službo oz. točno določeno delovno mesto – če je služba taka, da zahteva visoko nadarjene ljudi, je potreben predhodni preizkus; morda delovno mesto zahteva posebno nadarjenost (npr. arhitekt – prostorska predstavljalivost). – Učna pomoč – predhodno testiramo, da ugotovimo, ali gre za umski primanjkljaj ali za vzgojno zanemarjenost, glede na izid predlagamo ali lažjo šolo ali učno pomoč. – Svetovanje pri izbiri ustreznega poklica – predhodno testiramo, da lažje svetujemo – če je matematična nadarjenost, potem drugače svetujemo, kot če gre za besedno nadarjenost ... – Pri poškodbah možganov ali pri nekaterih vrstah bolezni – ugotavljamo mogočo umsko prizadetost in glede na ugotovljeno predlagamo življenjske prilagoditve.	
6. raven	3 presoje z utemeljitvami OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti utemeljitev.	4–5
5. raven	2 presoji z utemeljitvama	3
	2 presoji, 1 utemeljena	2
	1 presoja z utemeljitvijo ali 2 presoji brez utemeljitve	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2014, str. 9.